

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การดำเนินบทบาททางการเมือง – ความมั่นคงของสาธารณรัฐประชาชนจีนในช่วงปี ค.ศ. 1976 – ต้นศตวรรษที่ 21 ได้สัมพันธ์กับความมั่นคงของจีนภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งสะท้อนให้เห็นได้ถึงความอยู่รอด และผลประโยชน์แห่งชาติของจีน คือ สิ่งสำคัญที่สุดที่จีน ไม่สามารถขาดได้ องค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งของมโนทัศน์ดังกล่าว คือ ความคิดในเชิงสัจนิยม (Realism) อันเข้าใจได้ว่าในบริบทการเมืองระหว่างประเทศนั้น ไม่มีรัฐหนึ่งรัฐใดที่จะไว้วางใจรัฐอื่น ๆ ได้ รัฐทุกรัฐต่างต้องมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเอง ฉะนั้น ผู้นำในแต่ละรัฐจะต้องเร่งพัฒนาขีดความสามารถของรัฐตนเพื่อให้เหนือกว่ารัฐอื่น ๆ อยู่ตลอดเวลา ต่างฝ่ายต่างมีปฏิสัมพันธ์บนพื้นฐานของความหวาดระแวง

จากที่กล่าวมาข้างต้น การรักษาความอยู่รอดหรือการแสวงหาผลประโยชน์ของรัฐเป็นสิ่งที่พบเห็นได้อย่างสม่ำเสมอในเวทีระหว่างประเทศ และจากนโยบายความมั่นคงของจีนในช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ได้แตกต่างกับนโยบายความมั่นคงในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 (ค.ศ. 1976 - 2000) อย่างสิ้นเชิง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นโยบายความมั่นคงของจีนได้ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ของระบบระหว่างประเทศ กล่าวคือ สถานการณ์ในช่วงปลายศตวรรษที่ 20 (ค.ศ. 1976 - 2000) จีนได้มีนโยบายความมั่นคงที่มุ่งต่อต้านการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกผ่านการใช้กำลังทางการทหาร และการแสวงหาพันธมิตร เนื่องจากจีนได้มีปัญหาคัดแย้งกับสหภาพโซเวียต ในเรื่องความคิดในระบอบคอมมิวนิสต์ และปัญหาข้อพิพาทเรื่องเส้นเขตแดน กล่าวคือในส่วนของความคิดในระบอบคอมมิวนิสต์จีนมีแนวคิดสนับสนุนชาวนา แต่สหภาพโซเวียตมีแนวคิดสนับสนุนกรรมกร ทั้งสองประเทศจึงกล่าวหาว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ไม่ถูกต้อง โดยสหภาพโซเวียตกล่าวหาจีนว่าเป็น “ลัทธิคัมภีร์” ขณะที่จีนกล่าวหาสหภาพโซเวียตว่าเป็น “ลัทธิแก่” เป็นระบอบคอมมิวนิสต์ที่มีระบบนายทุนอยู่

สำหรับในส่วนของปัญหาข้อพิพาทเรื่องเส้นเขตแดน จีนมีพรมแดนติดกับสหภาพโซเวียต ปัญหาข้อพิพาทเรื่องเส้นเขตแดนระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียตได้เกิดขึ้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 โดยในปี ค.ศ. 1964 ทั้งสองประเทศอาศัยการเจรจาในระดับทวิภาคีเพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องเกาะเงินเป่า (Zhenbao Island) แต่ในช่วงระหว่างการเจรจาในปี ค.ศ. 1964 สหภาพโซเวียตได้เพิ่มกำลังทหาร

ตรงเส้นเขตแดนที่เป็นข้อพิพาท ประกอบกับสภาพโซเวียตได้ส่งกองทัพเข้าไปรุกรานประเทศในค่ายคอมมิวนิสต์ด้วยกันเองอย่าง เชกโกสโลวะเกียในปี ค.ศ.1968 การกระทำดังกล่าวส่งผลให้จีนเกิดความระแวงต่อสหภาพโซเวียตมากขึ้น กระทั่งในปี ค.ศ.1969 ได้เกิดกรณีข้อพิพาททางดินแดนที่หมู่เกาะเงินเปาที่กองทัพจีนและกองทัพสหภาพ โซเวียตได้ปะทะกัน การปะทะที่เกาะเงินเปาจีนเป็นฝ่ายสูญเสียกำลังทหารมากกว่าสหภาพโซเวียต¹ ซึ่งส่งผลต่อการรับรู้ของเหมา เจ๋อตงผู้เป็นผู้นำสูงสุดของจีนในขณะนั้นว่า สหภาพโซเวียต คือภัยคุกคามต่อความมั่นคงของจีน ดังนั้น ในช่วงเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ.1969 - 1990 นโยบายความมั่นคงของจีนอยู่ที่การป้องกันการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต ผ่านมาตรการทางการทหารและการทูต ดังเช่นการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหรัฐอเมริกา การดำเนินการแก้ไขปัญหากัมพูชา ฯลฯ

ช่วงเวลาต่อมาเป็นช่วงเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 จนถึงปี ค.ศ.2000 อันเป็นช่วงเวลาของการสิ้นสุดสงครามเย็น พร้อมๆกับการก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจขั้วเดียวของสหรัฐอเมริกา จีนได้ปรับนโยบายความมั่นคงที่เน้นไปในการพัฒนา – การแสวงหาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และได้เข้าร่วมกรอบการประชุมความร่วมมือระดับพหุภาคี อาทิ Asia-Pacific Cooperation Council – APEC, Association of Southeast Asian Nations – ASEAN หรือ ASEAN Regional Forum – ARF ซึ่งเป็นการยกระดับสถานภาพ และบทบาทของจีนในเวทีระหว่างประเทศ

ในช่วงตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 20 (ค.ศ.1996 - 2000) - ต้นศตวรรษที่ 21 (ค.ศ.2001–2011) ที่เป็นช่วงเวลาที่将会เกิดการเปลี่ยนผ่านของโครงสร้างระบบระหว่างประเทศจากระบบขั้วอำนาจเดียว (Uni - Polar) ที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศเอกมหาอำนาจ สู่วาระหลายขั้วอำนาจ (Multi - Polar) จีนได้นำงบประมาณจำนวนมหาศาล ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องจากการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนมาพัฒนาขีดความสามารถของกองทัพ เพื่อให้มีศักยภาพทัดเทียมกับกองทัพสหรัฐอเมริกา รวมทั้งได้ดำเนินการทางการทูตเชิงป้องกัน เพื่อหยุดยั้งนโยบายปิดล้อมของสหรัฐอเมริกา หรืออีกนัยหนึ่งก็เพื่อขยายอิทธิพลของจีนเข้าครอบคลุมภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก² ซึ่งการพัฒนาศักยภาพทางการทหารได้มีผลต่อการกำหนดนโยบายความมั่นคงของจีนต่อภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกในศตวรรษ ที่ 21 ที่จีนจะมีนโยบายความมั่นคงอย่างแข็งแกร่งราวต่อประเด็นปัญหาที่จะส่งผลกระทบต่อจีน ดังเช่นกรณี ข้อพิพาทหมู่เกาะสแปรตลีย์และพาราเซลในทะเลจีนใต้ ที่จีนมีข้อพิพาทเรื่องอธิปไตยเหนือหมู่เกาะทั้งสอง กับเวียดนาม – ฟิลิปปินส์ – มาเลเซีย – บรูไน โดยจีนได้เพิ่ม

¹ เขียน วีระวิทย์. นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540), หน้า 104-105.

² Thomas Donnelly, Collin Monaghan. “The Bush Doctrine and the Rise of China.” 2007. <http://www.aei.org/outlook/26066> (23 Sep.2011)

กำลังกองทัพเรือ และการซ่อมรบในบริเวณพื้นที่ทะเลจีนใต้ อันมีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมัน ก๊าซธรรมชาติ ฯ ความอุดมสมบูรณ์ทางทรัพยากรธรรมชาติจึงทำให้พื้นที่พิพาทในทะเลจีนใต้มีความสำคัญต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนในอนาคต เพราะจีนจำเป็นต้องแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติที่มากขึ้นกว่าอดีตเพื่อนำไปตอบสนองกับความต้องการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และรักษาความชอบธรรมของระบอบการปกครองสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ เนื่องจากกล่าวได้ว่าความมั่นคงทางเศรษฐกิจได้สัมพันธ์กับความชอบธรรมของการปกครองในระบอบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ซึ่งในจุดนี้ได้ส่งผลต่อแนวโน้มของนโยบายความมั่นคงของจีนให้เป็นไปในลักษณะที่ไม่เอื้อต่อเสถียรภาพของภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์บทบาทของจีนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของจีนต่อปัญหาข้อพิพาททะเลจีนใต้ และผลกระทบทางด้านความมั่นคงต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียน รวมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะทางยุทธศาสตร์สำหรับประเทศไทย ในการเตรียมความพร้อมด้านความมั่นคงจากการรวมกลุ่มเป็นประชาคมอาเซียน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยหัวข้อ “ยุทธศาสตร์จีนต่ออาเซียน : ศึกษากรณีขัดแย้งในทะเลจีนใต้” จะศึกษาเฉพาะบทบาทของจีนในปัญหาทะเลจีนใต้ และผลกระทบทางความมั่นคงต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จากบทวิเคราะห์ และเอกสารที่สามารถเปิดเผยได้

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. วิธีการวิจัยจะใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างการดำเนินการของประเทศไทย และต่างประเทศ
2. แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของประเศมหาอำนาจต่ออาเซียน เอกสารกระทรวงการต่างประเทศ และสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเข้าใจถึงบทบาทของเงินต่อปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้
2. เพื่อเข้าใจถึงผลกระทบด้านความมั่นคงที่มีต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นผลสืบเนื่องจากปัญหาข้อพิพาทในทะเลจีนใต้